

Af Per Nellemann Bang

Om nogle maleres valørmaling, value painting og forbindelsen til farveblindhed

Hvad er valørmaling. Jeg må straks sige, at det ikke har noget med et billedes value som økonomisk værdi at gøre, selvom der i Picassos tilfælde er tale om astronomiske talværdier.

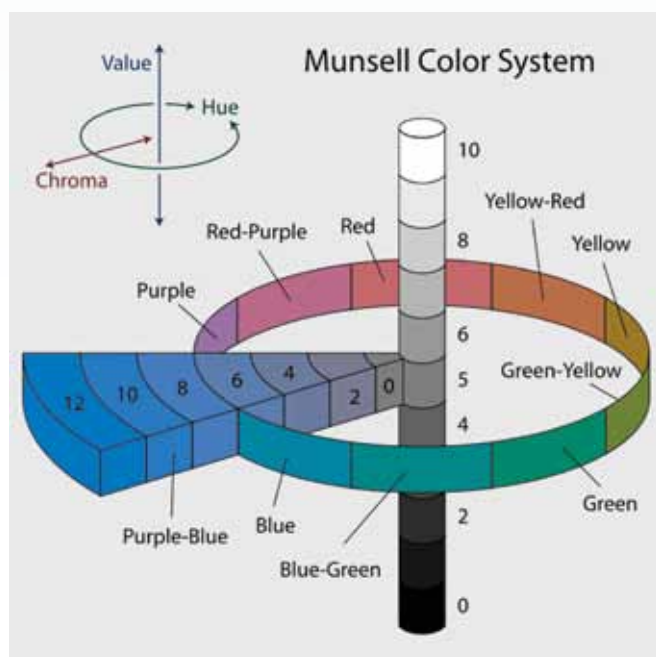
Desværre er nomenklaturen i den kunstneriske farvelære tit forvirrende, fordi amatør billedkunstnere, og enkelte kunstanmeldere og ind i mellem også professionelle ikke entydigt definerer, hvad de taler om. Men de pludrer bare løs om farvetoner, farvenuancer, beskygninger, mætning, brækket, tynde og tykke og endog intensitet om de helt samme egenskaber.

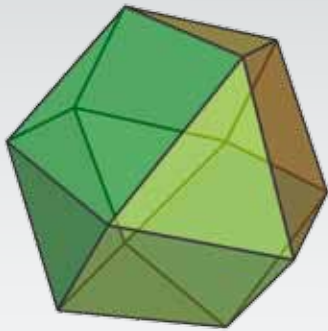
Betegnelsen 'Value' farveegenskaben stammer fra det kendte og meget brugte amerikanske farveatlas Munsell. Albert Munsell var kunstmaler og foreslog sit atlas i 1905. Det var baseret på tre dimensioner og ikke bare et to-dimensionelt kort. Han ønskede, ligesom det senere svenske 'Natural Colour System' (NCS), at den perceptuelle afstand mellem de enkelte farvekorts farvepletter skulle være den samme i hele systemet. De skulle være 'equidistante'. Se billedet. Munsells tre farveegenskaber er: Hue, value og chroma svarende til det skandinaviske kulør, lyshed og

kulørthed, der også svarer til NCS's betegnelser. Og ligeså i American Optical's Uniform Colorspace (OSA-UCS), som er baseret på et

octahedron. Se tegning. OSA-UCS er så omfattende, at Munsell modellen kan indskrives i OSA-USC.

En given farve kulørs valør er den lyshed, som farven har bedømt i forhold til en tilsvarende lyshed. Se figurerne med lyshedsskalaen i gråtone og farve.

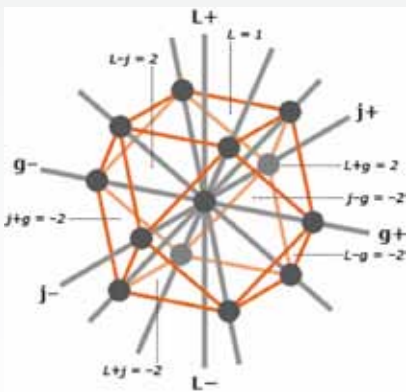

Her tænker jeg især på Picasso og Fernand Léger, men også Troels Trier, som er helt bevidst om sin valørmaling. Han kan som deuteranop, såkaldt 'grønblind' kun adskille den langbølgede del af spektret ved hjælp af spektralfarvens lyshed. Det skyldes, at farverne i denne del af spektret for den rød-/grøn-farveblinde alle er gule eller mørk oliven i den yderste røde del af spektret.

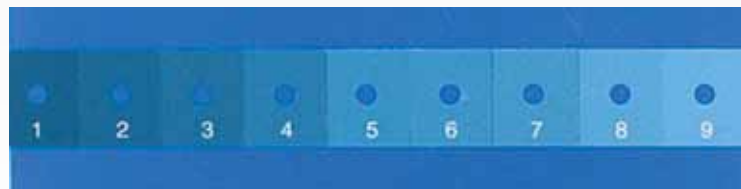
Picasso

Mange af Picassos billeder forekommer som sort hvide, som senere er koloreret. 'Post colour' eller 'eftermaling' kunne man kalde metoden. Her er jeg mest faldet over Picassos rosa periode.

Allerede i Dans l'Arène fra 1900 bemærker vi valørmalingen med billedets påfaldende homogene indtryk. Analyserer vi billedet yderligere, ser

Valør gråskala med gul.

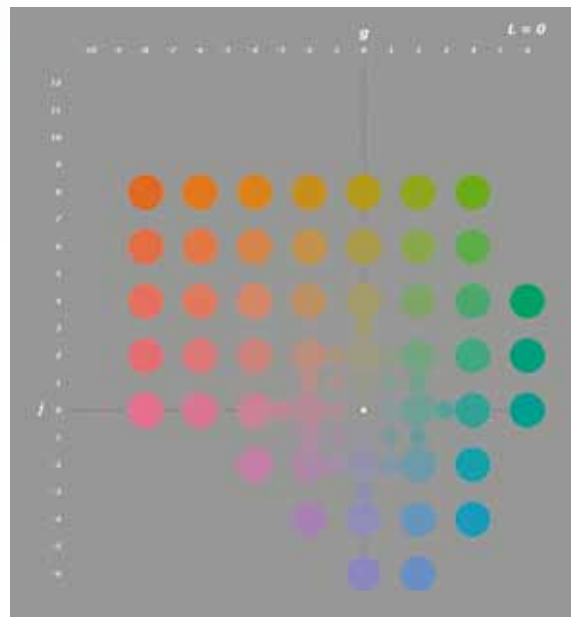
Valør gråskala med blå.

Valøren er en meget vigtig egenskab, fordi vi lægger stor vægt på den sort-hvide kontrast i et billede, fordi kontrasten vækker opmærksomhed og interesse. Den er også afgørende til genkendelse.

Nogle malere som f.eks. Matisse ombyttede farver, hvis farverne blot havde samme valør, uden at det gik ud over billedets helhed. Endog komplementærfarver kunne Matisse flytte rundt på.

Matisse havde en meget varieret palet med mange kulører. Andre malere har også anvendt valørmaling, men har ofte begrænset palet med kun få kulører. Og det er de malere, vi vil interessere os for.

Farveplanet i OSA-USC for Lyshed, $L=0$. Den gule(j for jaune) akse er blå (gul opponent. Den grønne, g-akse er grøn-rød opponent.

Picasso: Boy leading a horse. MoMa N.Y, Wikiart.

Gråskala

I deuteranop simulation

Picasso: Dans L'arène 1900. Privat samling. Sidst solgt hos Christies 1904 for 500.000 GPD.

Gråskala

I deuteranop simulation

Gråskala

I deuteranop simulation

La famille de Harlequin 1905.

vi, at farvekomposition er i overensstemmelse med en deuteranop billedalgoritme simulation. Tyrefægternes hjælpere har gulorange rosalignende jakke, som er uændret i deuteranop simulation.

Harlequin familiebilderne fra 1905 er også fra den rosa periode. Baggrunden har samme lyshed, også når farverne er så forskellige som blå, rosa og lys orange.

Med en deuteranop algoritme til simulering af farveblindhed ses igen, at Picasso kunne være deuteranop som en nærliggende forklaring på hans kulorfattige valørmaling. En protanop simulering passer dårligere.

Man kan på en vis måde opfatte algoritme-simuleringen af farveblindhed som en slags anomaloskop-prøve idet algoritmen angiver, hvor

meget rødt eller grønt lys, der skal anvendes for at ramme en standard gul.

Med billeder af cirkusartister som for eksempel 'La Famille de Saltimbanques' fra 1905 gentages mønsteret, men også at den deuteranope simulering passer fint med Picassos særlige rosa på jorden og i klædedragten.

Picasso: Two acrobats and a dog 1905. MoMa N.Y, Wikiart.

Gråskala

Picasso: Famille au singe, (Familie med abe) 1905. Pastel, vandfarve, India ink på karton Göteborg konstmuseum. Wikiart.

Gråskala

I deuteranop simulation

Så vi burde kalde den rosa periode for den lysorange periode.

I en senere periode ser vi også valørmalingen og postkolorering og med deuteranop mistanke i Massacre de Corea fra 1954.

Fernand Léger

Léger malede også med store områder i samme lyshed. Se L'homme au chapeau (1937, Litografiet La Partie de Campagne (1954) og Le Campeur, som også er fra 1954.

Léger anvendte meget få kulører, overvejende grundfarverne, og mange billeder er duokrome i kun gult og blåt. Som hos Picasso er mistanken om R/G farveblindhed derfor nærliggende i forbindelse med den udtalte valørmaling.

Fernand Léger: La Partie de Campagne 1954. Litografi, Musée Nationale de Léger, Paris

Gråskala

I deuteranop simulation

Ind i mellem er farvevalget noget aparte og virker nærmest fejlagtigt, med mindre der er tale om en bevidst provokation. Men provokerer en gul eller orange himmel? I andre tilfælde anvendes der store brune flader til beklædning. Légers farvesætning minder påfaldende meget om multikunstneren Troels Triers.

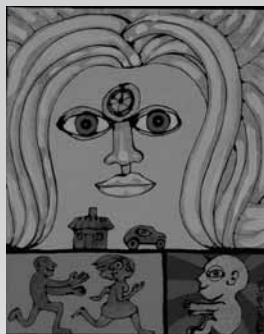
Troels Trier

Troels Trier har på mange måder en lignende malemåde som Léger. Trier bruger valørmaling bevidst på grund af sin deuteranopi, og han bruger også skarpt konturerede og stiliserede figurer og objekter som i den ældre reklamegrafik. Trier medgiver, at han i tvivlstilfælde blot læser farvenavnet på tuben. Med sin uddannelse fra kunstakademiet i

Troels Trier hos Johnny Madsen, Fanø.

Troels Trier: Vinterhimmel 2010

Gråskala

I deuteranop simulation

ryggen har han ikke udført regulært hæslige billeder på trods af en til tider ejendommelig palet.

Georg Einbeck

Einbeck stammer fra Vestpreussen og flyttede senere til Menton i Schweiz. Han er ifølge øjnlæge J. Strebel fra Luzern og den farvekendte franske øjnlæge Lanthony kendt RG farveblind.

Vi ser et eksempel på hans veludtalte valørmaling og ikke umiddelbart tydelige RG farveblindhed.

Som mange farveblinde, og også de nævnte havde de også en karriere inden for andre kreative fag. Einbeck var også kendt som en dygtig fotograf.

Sammenfattende kan vi sige efter gennemgangen, at valørmalingen ikke i sig selv er ensbetydende med R/G farveblindhed, som Matisse demonstrerer. Med hensyn til Picasso og Léger er der mange andre indicier end valørmalingen, som det fremgår af bogen 'Fra Foton til Matisse'.

Referencer: www.oftalmolog.com

Georg Einbeck (1870-1951): Paysage de Menton 1950

Gråskala

I deuteranop simulation

Pablo Picasso: Family of Saltimbanques 1905. Nat. Gal. of Art, Washington.

Gråskala

I deuteranop simulation

Referencer

- Bang, Per Nillemann: Fra Foton til Matisse via Øjet. Grafia, 2014 København
- Brettel, H., Viénot, F., Mollon, J. : Computerized simulation of color appearance for dichromats. *J.Opt.Soc.Am. A.*,1997, 14, 2647-2655.
- Grum, F. and Bartleson, C.J.: *Optical Radiation Measurements. Vol. 2. Color Measurements.* Academic Press. N.Y. 1980.
- Giribet, J.: Color-blind painting experience methodology. *AIC Color*, 2005
- Guth, S.L., Massof, R.W., Beneschawel, T. :Vector model for normal and dichromatic color vision. 1980, *J.Opt.Soc.Am.*70, 197-212
- Judd, D .B.: Color Perceptions of Deuteranopic and Protanopic Observers.1949, *J.Opt.Soc.Am.* 39,252-256
- Lanthon, P. :J.J. peintre daltonien. 1994, *J.Fr.Ophthalmol.* 17,10, 596-602.
- Livingstone, M S: *Vision and Art. The biology of seeing.* Abrams N.Y. 2002.
- Marmor, M., Lanthon, P. : The dilemma of color vision deficiency and art. *Surv. Ophthalm.*1995, 39, 403-408
- McLaren, K. : *The Color Science of Dyes and Pigments.* Adam Hilger Ltd. Bristol. Sec. Ed. 1986.
- Nillemann Sørensen (nu Bang).P. Blue/Yellow filter and red/green colour blindness. *Tr.act.XXII Nordic Congress of Ophthalmology.* Odense, Denmark 19995
- Acta Ophthal.* 1995, 73, 375. 1995
- Nillemann, P. Simulation of red-green blindnessII. Theoretical pattern of Panel D-15 with blue-yellow filter.
- Tr.act.XXIII Nordic Congress of Ophthalmology.* Bergen, Norway 1998, *Acta Ophthal* 76,751,1998
- Shevell, K.S. *The Science of Color. Sec.ed..* 2003, Optical Society of America. Elsevier.
- Strebel, J. : Quatre manières d'un peintre daltonien. *Formes et couleurs.* 1944, n° 1: 83 - 86
- Valberg, A. *Light, Vision, Color.* Wiley 2005
- Wyszecki, G. & Stiles, W.S.: *Color Science. Concepts and Methods, Quantitative Data and Formulae.* John Wiley and sons, inc. New York. 1982. (sec. ed. 2000